

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
СУМСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Кафедра геодезії та землеустрою

«Затверджую»

Завідувач кафедри

геодезії та землеустрою

Ю.Л. Скляр

“ 26 ” червня 2020 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
(СИЛАБУС)

ВБ 3 Охорона природи та ландшафтознавство

Спеціальність: 193 “Геодезія та землеустрій”

Освітня програма: «Геодезія та землеустрій» освітній ступінь «Бакалавр»

Факультет: *Юридичний*

Робоча програма з «Охорони природи та ландшафтознавства» для студентів за спеціальністю 193 «Геодезія та землеустрій»

Розробник:

ст. викладач кафедри геодезії та землеустрою Гончров В.В.

Робочу програму схвалено на засіданні кафедри землевпорядкування та кадастру. Протокол від 16 червня 2020 року № 12.

Завідувач кафедри Ю.Л. Скляр

Погоджено:

Гарант освітньої програми М.А. Малашевський

Декан юридичного факультету С. І. Запара

Методист відділу якості освіти,

ліцензування та акредитації

Зареєстровано в електронній базі: дата: 26.06, 2020 р.

1. Опис навчальної дисципліни

2 курс 3семестр (денна форма навчання).

2 курс 3семестр (заочна форма навчання).

3 курс 5семестр (заочна форма навчання).

Найменування показників	Галузь знань, напрям підготовки, освітньо-кваліфікаційний рівень	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів – 3/3	Галузь знань: 19 Архітектура та будівництво	<i>Вибіркова</i>	
	Спеціальність: 193 «Геодезія та землеустрій»		
Модулів – 2		Рік підготовки:	
Змістових модулів: 4		2020-2021-й	2020-2021-й
Індивідуальне науково-дослідне завдання:		Курс	
		2	2/3
Загальна кількість годин – 90/90		Семестр	
		3	3/5
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 3 самостійної роботи студента - 3		Лекції	
	16	8	
	Практичні, семінарські		
	30	8	
	Лабораторні		
	Самостійна робота		
	44	74	
Індивідуальні завдання:			
Вид контролю: <i>залік</i>			

Співвідношення кількості годин аудиторних занять до самостійної і індивідуальної роботи становить (%):

для денної форми навчання - 51/49 (46/44)

для заочної форми навчання - 21,6/78,4 (16/74)

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета: оволодіння студентами методами аналізу, обліку і оцінки ландшафтно-територіальних різновидностей земельного фонду, природних і антропогенних основ формування сільськогосподарських ландшафтів, як об'єктів використання і охорони.

Завдання: навчити майбутніх фахівців знань з науково-теоретичних основ ландшафтознавства, використання ландшафтних карт при проектуванні антропогенних сільськогосподарських ландшафтів та отримання знань з науково-теоретичних основ ландшафтознавства.

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен:

знати:

- складові ландшафтної сфери;
- основні ландшафтоутворюючі компоненти і їх взаємозв'язок;
- екологічні основи землевпорядкування;
- ландшафтну зональність;
- основні методичні положення ландшафтно і компактного аналізу земельних ресурсів;
- завдання раціонального використання земельних ресурсів;
- основні закономірності ландшафтної диференціації і природно-територіальні відмінності.

вміти:

- визначати основні ландшафтотворні фактори;
- визначати ландшафтно-екологічну основу міста;
- аналізувати ландшафтоутворюючі компоненти при землевпорядкуванні;
- здійснювати ландшафтно-екологічне прогнозування;
- визначати шляхи формування оптимальних сільськогосподарських ландшафтів;
- складати комплекс програм природокористування на прикладі Сумської області.

3. Програма навчальної дисципліни

(затверджено Вченою радою СНАУ 26 грудня 2017 р. протокол № 6)

Модуль 1. Теоретичні основи охорони природи та ландшафтознавства.

Змістовий модуль 1. Географічна оболонка і ландшафтна сфера землі. Ландшафти і екосистеми.

Тема 1. Географічна оболонка і ландшафтна сфера землі. Основні ландшафтотворні фактори.

Поняття про географічну оболонку. Поняття про природно-територіальний комплекс (ПТК) і його важливі ознаки. Поняття про ландшафт і його морфологічних часток. Регіональне, типологічне, загальне поняття "ландшафт". Основні ландшафтотворні фактори, вчення Вернадського В.І. про біосферу і ноосферу.

Тема 2. Ландшафти і екосистеми. Вертикальні структури геосистеми.

Розвиток уявлень про ландшафти. Поняття природної системи. Ландшафтний підхід - концепція природного територіального комплексу. Поняття екологічної системи. Ландшафтно-екологічний підхід, його особливості. Геосистема, її основні відмінності від екосистеми. Вертикальні структури геосистеми.

Змістовий модуль 2. Ландшафтно-територіальні структури. Ландшафтна зональність. Антропогенні ландшафти та їх використання.

Тема 3. Ландшафтно-територіальні структури. Геосистеми та їх середовище.

Класифікація ландшафтів по різним ознакам. Типи ландшафтних територіальних структур. Поширення та характеристика типів ландшафтів (мішано-лісових, широколисто-лісових, лісостепових, степових) на території України. Критерії виділення виду ландшафту. Геосистеми та їх середовище.

Тема 4. Ландшафтна зональність. Антропогенні ландшафти та їх використання.

Ландшафтна зональність на земній поверхні. Система горизонтальних природних зон. Висотна ландшафтна зональність в горах. Процедура фізико-географічного районування (країна, зона, підзона, провінція, область). Антропогенні ландшафти та їх використання. Ландшафтно-екологічна основа міста.

Модуль 2. Агрландшафтна організація території.

Змістовий модуль 3. Врахування ландшафтних умов і ландшафтний підхід в землевпорядкуванні. Соціально-екологічні функції геосистеми та антропогенні навантаження.

Тема 5. Врахування ландшафтних умов при землевпорядкуванні. Та основні положення оцінки стану і охорони ландшафтів.

Ландшафтно-екологічна система землеробства. Врахування зональних і регіональних особливостей ландшафтів при землевпорядкуванні. Трансформація земельних угідь, ландшафтно-екологічна рівновага в природі. Проектування полів і робочих ділянок. Особливості створення захисних лісонасаджень. Основні положення оцінки стану і охорони ландшафтів.

Тема 6. Ландшафтний підхід в землевпорядкуванні та ландшафтно-екологічне прогнозування.

Загальні методичні положення ландшафтного підходу при землевпорядкуванні. Принципи формування агроландшафтів. Нові засади ведення сільськогосподарського виробництва в агроєкосистемах. Основний напрямок сучасного землеустрою. Заходи щодо поліпшення агроландшафтів. Ландшафтно-екологічне прогнозування.

Тема 7. Соціально-екологічні функції геосистеми та антропогенні навантаження.

Соціальні функції геосистем. Антропогенні впливи та реалізація геосистем на них. Єдина схема класифікації змінених ландшафтів. Головні екологічні проблеми України. Стійкість геосистем до антропогенних впливів.

Змістовий модуль 4. Оптимізація геосистем. Формування комплексних програм природокористування. Охорона земель і ландшафтів.**Тема 8. Оптимізація геосистем. Формування комплексних програм природокористування.**

Ландшафтно-екологічні пріоритети та критерії оптимальності геосистем. Оптимізація геосистем на регіональному і локальному рівнях. Принципи, на яких базується ландшафтно-екологічна система землеробства. Формування комплексних програм природокористування.

Тема 9. Охорона земель і ландшафтів.

Завдання законодавства про охорону земельних ресурсів України. Використання техногенно-забруднених земель та їх консервація. Поняття раціонального використання земель.

4. Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин												
	денна форма						Заочна форма						
	Усього	у тому числі					усього	у тому числі					
		л	п	лаб	інд	с.р.		л	п	лаб	інд	с.р.	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	
Модуль 1. Теоретичні основи охорони природи та ландшафтознавства.													
Змістовий модуль 1. Географічна оболонка і ландшафтна сфера землі. Ландшафти і екосистеми.													
Тема 1. Географічна оболонка і ландшафтна сфера землі. Основні ландшафтотворні фактори.	17	2	6			9	10	2	-	-	-	8	
Тема 2. Ландшафти і екосистеми. Вертикальні структури геосистеми.	15	2	4			9	10	-	2	-	-	8	
Разом за змістовним модулем 1	32	4	10			18	20	2	2	-	-	16	
Змістовий модуль 2. Ландшафтно-територіальні структури. Ландшафтна зональність. Антропогенні ландшафти та їх використання.													
Тема 3. Ландшафтно-територіальні структури. Геосистеми та їх середовище.	17	2	6			9	10	2	-	-	-	8	
Тема 4. Ландшафтна зональність. Антропогенні ландшафти та їх використання.	13	2	2			9	12	-	2	-	-	10	
Разом за змістовним модулем 2	30	4	8			18	22	2	2	-	-	18	
Модуль 2. Агроландшафтна організація території.													
Змістовий модуль 3. Врахування ландшафтних умов і ландшафтний підхід в землевпорядкуванні. Соціально-екологічні функції геосистеми та антропогенні навантаження.													
Тема 5. Врахування ландшафтних умов при землевпорядкуванні. Та основні положення оцінки стану і охорони ландшафтів.	12	2	2			8	8	-	2	-	-	6	

Тема 6. Ландшафтний підхід в землевпорядкуванні та ландшафтно-екологічне прогнозування.	4	2	2				10	2	-	-	-	8
Тема 7. Соціально-екологічні функції геосистеми та антропогенні навантаження.	6	2	4				6	-	-	-	-	6
Разом за змістовним модулем 3	22	6	8			8	24	2	2	-	-	20
Змістовий модуль 4. Оптимізація геосистем. Формування комплексних програм природокористування. Охорона земель і ландшафтів.												
Тема 8. Оптимізація геосистем. Формування комплексних програм природокористування.	4	2	2				12	2	-	-	-	10
Тема 9. Охорона земель і ландшафтів.	2	-	2				12	-	2	-	-	10
Разом за змістовним модулем 4	6	2	4				24	2	2	-	-	20
Усього годин	90	16	30			44	90	8	8	-	-	74

5. Теми та план лекційних занять

Денна форма навчання

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Географічна оболонка і ландшафтна сфера землі. Основні ландшафтотвірні фактори. План. 1. Поняття про географічну оболонку. 2. Поняття про природно-територіальний комплекс (ПТК) і його важливі ознаки. 3. Поняття про ландшафт і його морфологічних часток. 4. Регіональне, типологічне, загальне поняття "ландшафт". 5. Основні ландшафтотвірні фактори, вчення Вернадського В.І. про біосферу і ноосферу.	2
2	Ландшафти і екосистеми. Вертикальні структури геосистеми. План. 1. Розвиток уявлень про ландшафти.	2

	<ol style="list-style-type: none"> 2. Поняття природної системи. 3. Ландшафтний підхід - концепція природного територіального комплексу. 4. Поняття екологічної системи. 5. Ландшафтно-екологічний підхід, його особливості. 6. Геосистема, її основні відмінності від екосистеми. 7. Вертикальні структури геосистеми. 	
3	<p>Ландшафтно-територіальні структури. Геосистеми та їх середовище.</p> <p>План.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Класифікація ландшафтів по різним ознакам. 2. Типи ландшафтних територіальних структур. 3. Поширення та характеристика типів ландшафтів (мішано-лісових, широколисто-лісових, лісостепових, степових) на території України. 4. Критерії виділення виду ландшафту. 5. Геосистеми та їх середовище. 	2
4	<p>Ландшафтна зональність. Антропогенні ландшафти та їх використання.</p> <p>План.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Ландшафтна зональність на земній поверхні. 2. Система горизонтальних природних зон. 3. Висотна ландшафтна зональність в горах. 4. Процедура фізико-географічного районування (країна, зона, підзона, провінція, область). 5. Антропогенні ландшафти та їх використання. 6. Ландшафтно-екологічна основа міста. 	2
5	<p>Врахування ландшафтних умов при землевпорядкуванні. Основні положення оцінки стану і охорони ландшафтів.</p> <p>План.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Ландшафтно-екологічна система землеробства. 2. Врахування зональних і регіональних особливостей ландшафтів при землевпорядкуванні. 3. Трансформація земельних угідь, ландшафтно-екологічна рівновага в природі. 4. Проектування полів і робочих ділянок. 5. Особливості створення захисних лісонасаджень. 6. Основні положення оцінки стану і охорони ландшафтів. 	2
6	<p>Ландшафтний підхід в землевпорядкуванні та ландшафтно-екологічне прогнозування.</p> <p>План.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Загальні методичні положення ландшафтного 	2

	<p>підходу при землевпорядкуванні.</p> <ol style="list-style-type: none"> Принципи формування агроландшафтів. Нові засади ведення сільськогосподарського виробництва в агроєкосистемах. Основний напрямок сучасного землеустрою. Заходи щодо поліпшення агроландшафтів. Ландшафтно-екологічне прогнозування. 	
7	<p>Соціально-екологічні функції геосистеми та антропогенні навантаження.</p> <p>План.</p> <ol style="list-style-type: none"> Соціальні функції геосистем. Антропогенні впливи та реалізація геосистем на них. Єдина схема класифікації змінених ландшафтів. Головні екологічні проблеми України. Стійкість геосистем до антропогенних впливів. 	2
8	<p>Оптимізація геосистем. Формування комплексних програм природокористування.</p> <p>План.</p> <ol style="list-style-type: none"> Ландшафтно-екологічні пріоритети та критерії оптимальності геосистем. Оптимізація геосистем на регіональному і локальному рівнях. Принципи, на яких базується ландшафтно-екологічна система землеробства. Формування комплексних програм природокористування. 	2
Разом		16

Заочна форма навчання

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	<p>Географічна оболонка і ландшафтна сфера землі. Основні ландшафтотворні фактори.</p> <p>План.</p> <ol style="list-style-type: none"> Поняття про географічну оболонку. Поняття про природно-територіальний комплекс (ПТК) і його важливі ознаки. Поняття про ландшафт і його морфологічних часток. Основні ландшафтотворні фактори, вчення Вернадського В.І. про біосферу і ноосферу. 	2
2	<p>Ландшафтно-територіальні структури. Геосистеми та їх середовище.</p>	2

	<p>План.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Класифікація ландшафтів по різним ознакам. 2. Типи ландшафтних територіальних структур. 3. Поширення та характеристика типів ландшафтів (мішано-лісових, широколисто-лісових, лісостепових, степових) на території України. 4. Критерії виділення виду ландшафту. <p>Геосистеми та їх середовище.</p>	
3	<p>Ландшафтний підхід в землевпорядкуванні та ландшафтно-екологічне прогнозування.</p> <p>План.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Загальні методичні положення ландшафтного підходу при землевпорядкуванні. 2. Принципи формування агроландшафтів. 3. Нові засади ведення сільськогосподарського виробництва в агроєкосистемах. 4. Основний напрямок сучасного землеустрою. 5. Заходи щодо поліпшення агроландшафтів. 6. Ландшафтно-екологічне прогнозування. 	2
4	<p>Оптимізація геосистем. Формування комплексних програм природокористування.</p> <p>План.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Ландшафтно-екологічні пріоритети та критерії оптимальності геосистем. 2. Оптимізація геосистем на регіональному і локальному рівнях. 3. Принципи, на яких базується ландшафтно-екологічна система землеробства. 4. Формування комплексних програм природокористування. 	2
	Разом	8

6. Теми практичних занять

Денна форма навчання

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Поняття про оболонку і ландшафтну сферу землі. Вивчення різних природно-територіальних комплексів.	2
2	Вивчення морфологічних одиниць ландшафтів: фацій, підурочищ, урочищ і місцевості.	2
3	Вивчення ландшафтоутворюючих природних компонентів в Сумській області.	2
4	Аналіз та комплексне врахування	2

	ландшафтоутворюючих компонентів при землевпорядкуванні.	
5	Вивчення класифікації ландшафтної структури території України і Сумської області на карті.	2
6	Вивчення класифікації ландшафтної структури території України і Сумської області на карті.	2
7	Вивчення класифікації ландшафтної структури території України і Сумської області на карті.	2
8	Вивчення фізико-географічного зонування і районування території України.	2
9	Вивчення фізико-географічного зонування і районування території України.	2
10	Вивчення антропогенних факторів, що приводять до зміни ландшафтів, дія людини в цьому процесі.	2
11	Вивчення міського ландшафту та шляхи поліпшення екологічної проблеми міста.	2
12	Вивчення порядку трансформації угідь та агроекологічної класифікації придатності земель.	2
13	Вивчення порядку трансформації угідь та агроекологічної класифікації придатності земель.	2
14	Вивчення ландшафтної системи землеробства, шляхів формування оптимальних сільськогосподарських ландшафтів.	2
15	Вивчення ландшафтної організації території на прикладі конкретного сільськогосподарського підприємства.	2
	Разом	30

Заочна форма навчання

№ з/п	Назва теми	Кількість Годин
1	Поняття про оболонку і ландшафтну сферу землі. Вивчення різних природно-територіальних комплексів.	2
2	Вивчення фізико-географічного зонування і районування території України.	2
3	Вивчення порядку трансформації угідь та агроекологічної класифікації придатності земель.	2
4	Вивчення ландшафтної системи землеробства, шляхів формування оптимальних сільськогосподарських ландшафтів.	2
	Разом	8

7. Самостійна робота

Денна форма навчання

№ з/п	Назва теми	Кількість Годин Дф
1	Географічна оболонка і ландшафтна сфера землі. Основні ландшафтотворні фактори.	9
2	Ландшафти і екосистеми. Вертикальні структури геосистеми.	9
3	Ландшафтно-територіальні структури. Геосистеми та їх середовище.	9
4	Ландшафтна зональність. Антропогенні ландшафти та їх використання.	9
5	Врахування ландшафтних умов при землевпорядкуванні. Основні положення оцінки, стану і охорони ландшафтів.	8
	Разом	44

Заочна форма навчання

№ з/п	Назва теми	Кількість Годин
1	Географічна оболонка і ландшафтна сфера землі. Основні ландшафтотворні фактори.	10
2	Ландшафти і екосистеми. Вертикальні структури геосистеми.	10
3	Ландшафтно-територіальні структури. Геосистеми та їх середовище.	10
4	Ландшафтна зональність. Антропогенні ландшафти та їх використання.	10
5	Врахування ландшафтних умов при землевпорядкуванні. Основні положення оцінки, стану і охорони ландшафтів.	6
6	Ландшафтний підхід в землевпорядкуванні та ландшафтно-екологічне прогнозування.	6
7	Соціально-екологічні функції геосистеми та антропогенні навантаження.	6
8.	Оптимізація геосистем. Формування комплексних програм природокористування	8
9.	Охорона земель і ландшафтів.	8
	Разом	74

8. Методи навчання

1. Методи навчання за джерелом знань:

1.1. Словесні: розповідь, пояснення, бесіда, лекція, робота з книгою.

- 1.2. Наочні: демонстрація, ілюстрація.
- 1.3. Практичні: практична робота.
2. Методи навчання за характером логіки пізнання
 - 2.1. Аналітичний.
 - 2.2. Методи синтезу.
 - 2.3. Індуктивний метод.
3. Методи навчання за характером та рівнем самостійної розумової діяльності студентів.
 - 3.1. Проблемний.
 - 3.2. Частково-пошуковий.
 - 3.3. Дослідницький.
 - 3.4. Репродуктивний.
 - 3.5. Пояснювально-демонстративний.
4. Активні методи навчання.

9. Методи контролю

1. Рейтинговий контроль за 100-бальною шкалою оцінювання ЄКТС
2. Проведення проміжного контролю протягом семестру (проміжна атестація)
3. Полікритеріальна оцінка поточної роботи студентів:
 - рівень знань, продемонстрований на практичних заняттях;
 - активність під час обговорення питань, що винесені на заняття;
 - самостійне опрацювання теми в цілому чи окремих питань;
 - виконання аналітично-розрахункових завдань;
 - результати тестування;
 - письмові завдання при проведенні контрольних робіт;
 - виробничі ситуації.

10. Розподіл балів, які отримують студенти

Денна форма навчання

Поточне тестування та самостійна робота									СРС	Разом за модулі та СРС	Атестація	Сума
Модуль 1 – 35 балів				Модуль 2 – 35 балів								
Змістовий модуль 1	Змістовий модуль 2			Змістовий модуль 3	Змістовий модуль 4							
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8	T9	15	85	15	100
8	9	9	9	7	7	7	7	7	(70+15)			

Заочна форма навчання

Поточне тестування та самостійна робота									СРС	Разом за модулі та СРС	Сума
Модуль 1 – 35 балів				Модуль 2 – 35 балів							
Змістовий модуль 1	Змістовий модуль 2			Змістовий модуль 3	Змістовий модуль 4						
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8	T9	30	100	100
8	9	9	9	7	7	7	7	7		(70+30)	

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	зараховано
82-89	B	добре	
75-81	C		
69-74	D	задовільно	
60-68	E		
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

11. Методичне забезпечення

1. Скляр Ю.Л. Методичні вказівки щодо самостійної роботи для студентів 2 курсу ОКР «Бакалавр» денної та заочної форми навчання за спеціальністю 193 «Геодезія та землеустрій» – Суми: СНАУ, 2019. – 65 с.
2. Скляр Ю.Л. Методичні вказівки щодо практичної роботи для студентів 2 курсу ОКР «Бакалавр» денної та заочної форми навчання за спеціальністю 193 «Геодезія та землеустрій» – Суми: СНАУ, 2019. – 25 с.
3. Скляр Ю.Л., Прокопенко Н.І. Курс лекцій для студентів 2 курсу ОКР «Бакалавр» денної та заочної форми навчання за спеціальністю 193 «Геодезія та землеустрій» – Суми: СНАУ, 2019. – 76 с.

12. Рекомендована література

Базова:

1. Мисик Г.А., Куліковський Б.Б. Основи меліорації і ландшафтознавства .Розділ 7,К.,''Інокс'',2005.
2. Гуцуляк В.М. Ландшафтознавство: Теорія і практика: Навчальний посібник. Чернівці: Книги - XXI, 2008. 168 с.
3. Воловик В. М. Ландшафтознавство : курс лекцій. Вінниця : Твори, 2018. 254 с.
[URL:http://repository.ldufk.edu.ua/bitstream/34606048/23344/1/%D0%92%D0%BE%D0%BB%D0%BE%D0%B2%D0%B8%D0%BA_landshaftoznavstvo_2018.pdf](http://repository.ldufk.edu.ua/bitstream/34606048/23344/1/%D0%92%D0%BE%D0%BB%D0%BE%D0%B2%D0%B8%D0%BA_landshaftoznavstvo_2018.pdf) (дата звернення 20.06.2020).

4. Міхелі С.В. Основи ландшафтознавства: курс лекцій. Київ - Кам'янець-Подільський: "Абетка-НОВА", 2002. 184 с. URL: <https://studfile.net/preview/7296667/> (дата звернення 20.06.2020).
5. Денисик Г.І. Антропогенне ландшафтознавство: навч. посіб. Вінниця: ПП «ТД Видавництво Едельвейс і К», 2012. 306 с. URL: https://library.vspu.edu.ua/polki/akredit/kaf_3/denisyk.pdf (дата звернення 25.06.2020).
6. Злобін Ю.А., Кочубей Н.В. Загальна екологія: Навчальний посібник. Суми ВТД "Університетська книга", 2003. 416 с.
7. Кружкий Н.К., Полупон Н.И. Атлас почв Украинской ССР. - К.: Урожай, 1979. - 160 с.
8. Єрмоленко В.М. Курило В.І., Кичилюк Т.С. Правове забезпечення охорони та раціонального використання земельних ресурсів: навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / за заг. ред. В.І. Курила. Київ: Магістр - ХХІ ст., 2007. 248 с.
9. Морозов В.В. Ландшафтні меліорації: навч. посіб. Херсон: Видавництво ХДУ, 2007. 224 с. .
10. Геологія з основами мінералогії: навч. посіб. / Д.Г. Тихоненко та ін. Київ: Вища освіта, 2003. 287 с.
11. Грунтознавство: підручник / Д.Г. Тихоненко та ін. Київ: Вища освіта, 2005. 703 с.
12. Маринич О.М., Шишченко П.Г. Фізична географія України: підручник. Київ: Т-во "Знання", 2003. 479 с.
13. Григора І.М., Якубенко Б.Е., Мельничук М.Д. Геоботаніка: навч. посіб. - Київ: Арістей, 2006. 448 с.

Нормативна:

1. Конституція України : офіц. текст. Київ : КМ, 2013. 96 с.
2. Земельний кодекс України: Закон України від 25.10.2001 р. № 2768-III. Дата оновлення: 07.06.2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2768-14> (дата звернення 20.06.2020).
3. Про охорону земель: Закон України від 19.06.2003 р. № 962-IV. Дата оновлення: 18.12.2017. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/962-15#Text> (дата звернення 21.06.2020).
4. Про природно-заповідний фонд України: Закон України від 16.06.1992 р. № 2456-XII. Дата оновлення: 07.06.2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2456-12#Text> (дата звернення 21.06.2020).

Допоміжна

1. Ю.Д. Бойчук, М.В. Шульга, Д.С. Цалін, В.І. Дем'яненко Основи екології та екологічного права.: навч. посіб. Суми: ВТД, "Університетська книга", 2005. 368 с.
2. Канаш О.П., Осипчук С.О., Мартин А.Г., Черноштан С.М. Природно-сільськогосподарське районування України: Виокремлення природно-сільськогосподарських провінцій., К // Землеустрій і кадастр № 3, 2006, ст.6

3. Альбацій Ю.М., Шевченко І.П. Мартин А.Г., Економічне стимулювання консервації деградованих і малопродуктивних орних земель. К. // Землеустрій і кадастр № 3, 2006. ст. 33.
4. Методичні рекомендації еколога-ландшафтного землевпорядкування сільськогосподарських підприємств. - К.: ННЦ "Інститут аграрної економіки". 2006. - 90 с.
5. Дроздяк М.В., Казьмір П.Г. Просторова організація агроландшафтів: Навчальний посібник. - Львів, 2007. - 185 с.
6. Мартин А.Г. Механізм формування та охорони земель національної екологічної мережі // Землеустрій і кадастр № 2. - 2005. ст. 82
7. Лисик Г.А., Куліковський Б.Б. Основи меліорації і ландшафтознавства: Посібник. - Київ, Фірма "Інкос", 2005. - 464 с.

13. Інформаційні ресурси

1. Законодавча база - офіційний сайт Верховної Ради України: [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua>
2. Сайт для землевпорядників (20.05.2015 р.)
<http://www.zemres.com/forum/viewtopic.php?f=86&t=1594>